

точно задълженията си? Съ никаква!“ Най-малко може да се разчита на обещания въ военно време, тъй като военнитѣ лица — както показватъ напр. прокламациитѣ на Паскевича и както това се разбира „отъ философско гледище“ — не се водятъ отъ други съображения, освенъ отъ хитрини. „Военното лице въ време на война не се различава отъ разбойника, който обикаля изъ планинитѣ, за да обира пѣтницитѣ.“ Волтеръ, отъ когото Селимински се е надъхалъ за тази рѣзка преценка, въ която личи несъмнено и собствено наблюдение, собствено недовѣрие въ грубата сила; Волтеръ, който мрази войната, безъ да вѣрва, обаче, че тя ще изчезне тъй скоро или изобщо между хората (— „c'est qu'il y a de pis, c'est que la guerre est un fléau inévitable“), казваше много по-рано за поражени-ята въ военно време: „C'est sans doute un très bel art que celui qui désolé les campagnes, détruit les habitations, et fait périr quarant mille hommes sur cent mille“.

Въпросътъ за насъ, българитѣ, при този характеръ на отношенията между народитѣ, се слага тъй: какъ бихме могли да се освободимъ отъ несносното си положение, къмъ което ни тласкатъ еднакво и турското правителство и християнскитѣ народи, съседи или западни сили? Или още, пакъ по думитѣ на Селимински: „Какъ да се противопостави срещу подобни всестранни преследвания единъ слабъ народъ? Какъ българскиятъ народъ да се сражава на дѣсно и на лѣво, когато води вжтрешна война вече петъ вѣка съ турското племе, ежедневна война съ гръцкото духовенство, а сега и съ новитѣ възгледи отъ Западъ и съ религиознитѣ пропаганди? Какъ може българскиятъ народъ да надвие въ толкова борби, и то съ съвсемъ безсилни срѣдства?“ И като отхвърля препоржкитѣ за присъединяване къмъ нѣкои отъ враговетѣ, което би ни довело до нови нещастия, той настоява за обединение на народнитѣ сили и за целесъобразно действие. „И Богъ помага на обединението; и по-силнитѣ врагове отстъпватъ предъ фалангата на обединения цѣлокупенъ народъ.“ Не сме ли подготвени чрезъ крепко национално съзнание и обществено-политическа дисциплина, дори едно освобождение, една държавна автономия, случайно постигнати, не биха ни ползували много. Ние бихме загубили тия незаслужено добити блага, щомъ неиз-